

Омбудсман України
Ombudsman of Ukraine

ДІЯЛЬНІСТЬ

Уповноваженого Верховної
Ради України з прав людини
за напрямом захисту прав громадян,
які постраждали внаслідок
збройної агресії проти України

період з липня 2022 року по червень 2024 року

Постановою Верховної Ради України від 1 липня 2022 року № 2353-ІХ Дмитра Валерійовича Лубінця призначено на посаду Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. Цей документ присвячено висвітленню діяльності Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини за 2 роки роботи, у період з липня 2022 року по червень 2024 року, за напрямом захисту прав громадян, які постраждали внаслідок збройної агресії проти України.

СТРУКТУРУ ОФІСУ ОМБУДСМАНА АДАПТОВАНО ДО УМОВ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ

В умовах повномасштабної війни перед Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини стоїть важливе завдання – моніторинг дотримання прав громадян, які зазнали наслідків збройної агресії Російської Федерації проти України, і запобігання порушенням прав цих громадян.

З урахуванням нових викликів та задля найкращого захисту прав громадян під час війни вирішено переглянути структуру Офісу Омбудсмана. Так, була створена посада представника Уповноваженого з прав громадян, постраждалих внаслідок збройної агресії проти України.

Також створений окремий структурний підрозділ – Департамент моніторингу дотримання прав громадян, які постраждали внаслідок збройної агресії проти України, в який входять чотири відділи:

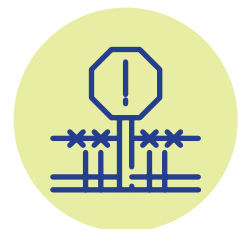
відділ прав громадян, постраждалих внаслідок збройної агресії проти України

відділ прав внутрішньо переміщених осіб

відділ прав примусово депортованих осіб та переміщених за межі території України

відділ прав громадян на тимчасово окупованих територіях

1 ОФІСОМ ОМБУДСМАНА РОЗШИРЕНО МЕРЕЖУ СВОЇХ РЕГІОНАЛЬНИХ ПРЕДСТАВНИЦТВ

Після призначення Дмитра Лубінця на посаду Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, одним з пріоритетів розвитку інституції визначено розбудову регіональної мережі Секретаріату Уповноваженого. Так, Уповноваженим запроваджено посади представників в областях та утворено регіональні представництва у кожній області. В той же час, ресурси держави є обмеженими, і для посилення спроможностей регіональних представництв запроваджено механізм залучення регіональних координаторів взаємодії з громадськістю.

Так, 23 лютого 2023 року у рамках співпраці з БО «БФ «Стабілізуєш Сервісез» та за фінансової підтримки УВКБ ООН в Україні, досягнуто домовленостей щодо посилення команди Офісу Омбудсмана регіональними координаторами за напрямом захисту прав громадян, які постраждали внаслідок збройної агресії проти України. У 2023 році, свою роботу розпочали **15 регіональних координаторів**, а вже у 2024 році регіональні координатори почали працювати в усіх регіонах України.

Для надання допомоги особам, які постраждали внаслідок збройної агресії проти України, регіональні координатори здійснюють моніторингові візити, а також забезпечують надання юридичних консультацій, зокрема, з питань:

- грошової допомоги внутрішньо переміщеним особам;
- забезпечення прийнятних умов проживання в МТП;
- оформлення пенсійних виплат;
- отримання пенсійного посвідчення;
- інших питань, пов'язаних з порушенням прав громадян, які постраждали внаслідок збройної агресії проти України.

Протягом квітня 2023 року – червня 2024 року регіональними координаторами:

- проведено **2 237** моніторингових візити та надано **4 946** рекомендацій щодо усунення виявлених порушень;
- підготовлено **1 117** проєктів листів та службових документів;
- надано **3 911** консультацій громадянам;
- проведено **803** правопросвітницькі заходи для понад **3 200** осіб.

2 ПОЛІПШЕНО УМОВИ ПРОЖИВАННЯ У МІСЦЯХ ТИМЧАСОВОГО ПРОЖИВАННЯ ВПО

Внутрішньо переміщені особи, які перебувають у місцях тимчасового проживання (далі - МТП), вважаються одними з найбільш уразливих груп серед переміщених осіб, оскільки не можуть самостійно винаймати житло або покладатися на допомогу родини чи друзів. Саме тому, Уповноваженим приділяється особлива увага цьому питанню.

Так, протягом липня 2022 року – червня 2024 року Офісом Омбудсмана проведено 2424 моніторингових візитів до МТП.

За результатами таких візитів виявлені типові недоліки:

відсутність особистого простору ВПО;

неприспособаність приміщень, в яких розташовані МТП, для їх доступності для маломобільних груп населення, зокрема, душові та туалети;

недостатнє меблювання кімнат, в яких проживають ВПО, меблями для зберігання особистих речей (шафи, тумби, комоди);

недостатня кількість санвузлів та душових кабинок (подекуди душові загального користування не відокремлені перегородками та існує обмеження по часу їх використання);

відсутність облаштованого укриття для безпечного перебування ВПО;

незадовільні санітарно-гігієнічні умови (пліснява та грибок на стелі і стінах).

Проведення відповідних моніторингів дозволило збагнути, що для приведення МТП до належного стану, в національному законодавстві не вистачає визначених стандартів.

Тому, за ініціатииви Офісу Омбудсмана, спільно з міжнародними та національними організаціям, були розроблені Мінімальні стандарти, які в травні 2023 року презентовано широкому загалу та направлено Уряду.

Водночас, розроблений Мінреінтеграції проєкт постанови про затвердження відповідних стандартів виявився формальним, тому Офісом Омбудсмана екстрено скликано експертну раду при представнику, щоб за допомогою спільної адвокації не допустити схвалення декларативних норм. Так, Мінреінтеграції з Офісом Омбудсмана здійснили доопрацювання проєкту постанови до поставленої мети.

І нарешті, Мінімальні стандарти лягли в основу постанови Уряду від 1 вересня 2023 року № 930 «Деякі питання функціонування місць тимчасового проживання внутрішньо переміщених осіб». Відтепер, ми маємо офіційне визначення поняття МТП та схвалені норми проживання ВПО у таких місцях.

Турбуючись про ефективну реалізацію цієї постанови, Офісом Омбудсмана організовано та проведено конференцію «Право на гідність у МТП: сьогодні та майбутнє», де роз'яснено її мету та цілі, а також механізми їх досягнення.

3 ЗАБЕЗПЕЧЕНО ДОДЕРЖАННЯ ПРАВ ОСІБ, ЯКІ ПОСТРАЖДАЛИ ВНАСЛІДОК ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ

Зважаючи на масштаби та системність порушень прав людини, Уповноваженим вперше за 9 років війни була підготовлена **Спеціальна доповідь** щодо додержання прав осіб, які постраждали внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України, що охоплює період від 24 лютого до 31 жовтня 2022 року. Відповідна доповідь була представлена широкому загалу у грудні 2022 року.

Спеціальна доповідь містить 5 розділів, які стосуються прав ВПО, людей, які живуть в тимчасовій окупації, а також тих громадян, які знайшли прихисток в інших країнах. Окремо приділена увага ситуації із депортацією та примусовим переміщенням українців до РФ та ТОТ, а також іншим серйозним порушенням міжнародного гуманітарного права і прав людини в ході бойових дій.

Протягом 2023 року Уповноваженим здійснювався аналіз виконання рекомендацій, наданих у Спеціальній доповіді, та у підсумку підготовлений і представлений узагальнюючий документ щодо стану їх виконання.

Після аналізу рекомендацій, отримано наступні результати:

- 36 рекомендацій були успішно виконані;
- 16 рекомендацій знаходяться у процесі виконання.

17 жовтня 2023 року Уповноваженим проведено захід, на якому широкому загалу презентовано **аналіз виконання рекомендацій**, наданих у Спеціальній доповіді.

У той же час, єдиною невиконаною рекомендацією Спеціальної доповіді залишається рекомендація Кабінету Міністрів України стосовно розроблення законопроекту щодо правового статусу осіб, які постраждали від збройної агресії проти України, та їхніх соціальних гарантій із визначенням поняття «особа, яка постраждала від збройної агресії проти України» та категоризацією осіб, постраждалих від збройної агресії РФ, а також механізм відшкодування завданої шкоди, включно з реституцією, компенсацією, реабілітацією та сатисфакцією.

Крім того, варто зазначити, що з метою визнання авторства, збереження цілісності твору, а також протидії будь-якому спотворенню чи іншій зміні інформації у доповіді, Секретаріатом Уповноваженого оформлено авторське право на службовий твір «Спеціальну доповідь Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо додержання прав осіб, які постраждали внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України за період 24 лютого – 31 жовтня 2022 року».

4 ПІДГОТОВЛЕНО КОНЦЕПЦІЮ ВДОСКОНАЛЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ЗАСОБІВ ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ ТА ПІДТРИМКИ ПОСТРАЖДАЛИХ ВНАСЛІДОК ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ

Оскільки Офіс Омбудсмана є незалежною інституцією, основним завданням якої є захист прав людини, у вересні 2023 року створено робочу групу з підготовки пропозицій щодо відшкодування шкоди особам, які постраждали від збройної агресії проти України.

Наразі ця група є єдиним майданчиком, який об'єднує широке коло міжнародних та національних експертів та інших заінтересованих сторін для напрацювання колективного бачення у питанні надання репарацій постраждалим внаслідок агресії Росії.

До участі у робочій групі залучені народні депутати України, представники всіх дотичних органів виконавчої влади, громадянського суспільства, а також міжнародних організацій (УВКБ ООН, МОМ, Рада Європи, USAID, Норвезька та Данська ради біженців).

18 вересня 2023 року Офіс Омбудсмана спільно з МОМ провели брифінг з репарацій для депутатів Верховної Ради України, представників державних органів та недержавних організацій, зокрема, з метою дослідження досвіду іноземних держав у розробці механізмів надання репарацій.

22 грудня 2023 року відбулось установче засідання робочої групи, під час якого обговорювалось широке коло питань, зокрема, поточний стан утворення і функціонування Міжнародного Реєстру збитків і міжнародного компенсаційного фонду, а також прийняття Україною нормативно-правових актів, необхідних для забезпечення належної взаємодії національних органів та їх реєстрів з Міжнародним Реєстром збитків.

18-19 лютого 2024 року за підтримки Офісу Ради Європи в Україні проведено друге дводенне засідання робочої

групи, на якому досліджувався міжнародний досвід. Представники профільних державних органів та громадських організацій у процесі роботи обговорили недоліки існуючої системи соціального захисту, медичної та психологічної реабілітації постраждалих осіб, кримінально-правових засобів захисту потерпілих та постраждалих.

За результатами засідання узагальнено всі напрацювання, і в результаті найближчим часом буде представлено документ – своєрідну дорожню карту, за якою ми будемо рухатися і планувати подальші кроки, як в рамках робочої групи, так і в рамках діяльності державних органів на шляху втілення репараційних механізмів.

Вже зараз Офіс Омбудсмана та всі члени робочої групи дійшли стійкої згоди що державна політика при визначенні категорій осіб, які постраждали внаслідок агресії, має бути комплексною, перш за все держава має опиратися на потреби особи, а не на надання їй статусу. Уніфікованими мають бути підходи до визначення та обліку шкоди і до надання підтримки на основі аналізу завданої шкоди та потреб.

5 ЗДІЙСНЕНО АНАЛІЗ ПРОБЛЕМНИХ ПИТАНЬ ЩОДО ДОСТУПУ ОСВІТИ ОСІБ З ТИМЧАСОВО ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЙ

В умовах збройної агресії Російської Федерації проти України одним із ключових завдань підтримки молоді, яка проживає на тимчасово окупованих територіях, є збереження зв'язку з українською системою освіти, зокрема, забезпечення можливості здобувати освіту.

Починаючи з 2016 року, в Україні запроваджено спрощену систему вступу для осіб з тимчасово окупованих територій шляхом звернення до освітніх центрів «Крим-Україна» та «Донбас-Україна». Незважаючи на це, статистика вступу показує, що кількість вступників із цих територій з кожним роком зменшується. Так, у 2021 році з тимчасово окупованих територій Донецької та Луганської областей, Автономної Республіки Крим та м. Севастополь до закладів освіти вступило – 2083 особи, у 2022 році – 489 осіб, у 2023 році – 1 608 осіб.

Відтак, з метою визначення основних потреб вступників на різних етапах вступної кампанії та поліпшення умов вступу проведено опитування студентів та здійснено моніторинг діяльності освітніх центрів. Участь у опитуванні взяли 1 909 студентів з 98 закладів освіти, в яких функціонують освітні центри. В свою чергу, у ході моніторингових візитів відвідано 167 освітніх центрів у 21 області України.

Як результат, з метою висвітлення та акцентування уваги на проблемних питаннях в частині забезпечення права на доступ до освіти молоді з ТОТ, організовано захід «Освітній компас на українське майбутнє для молоді з тимчасово окупованих територій», на якому презентовано [Аналітичний звіт](#) за результатами комплексного опитування студентства з ТОТ України щодо освітніх потреб і проблем, пов'язаних зі здобуттям освіти та [Аналітичний звіт](#) «Готовність закладів освіти, на базі яких створено освітні центри, до вступу дітей та молоді з тимчасово окупованих територій».

Відповідні звіти містять рекомендації для міністерств, зокрема, Міністерству освіти і науки України рекомендовано:

- розробити та надіслати до закладів загальної середньої освіти рекомендації щодо проведення річного оцінювання молоді з ТОТ;
- збільшити визначену частину максимальних обсягів бюджетних місць (для відкритих конкурсних пропозицій) або загального обсягу бюджетних місць (для фіксованих конкурсних пропозицій) для молоді з ТОТ.

Водночас, Міністерству освіти і науки України, Міністерству з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій рекомендовано:

- розробити та впровадити інформаційну кампанію із залученням широкого кола цільової аудиторії та врахування безпекових факторів щодо порядку вступу та заходів підтримки молоді з ТОТ.

Разом з тим, Міністерству з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій рекомендовано:

- забезпечити організацію та проведення безоплатного навчання зі стипендіальним забезпеченням на підготовчих курсах ЗВО тривалістю до року з подальшим вступом до ЗВО для молоді з ТОТ.

6 ЗАБЕЗПЕЧЕНО ПОНОВЛЕННЯ ПРАВ ГРОМАДЯН, ЯКІ ЗВЕРТАЮТЬСЯ ДО УПОВНОВАЖЕНОГО ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ З ПРАВ ЛЮДИНИ

За період з липня 2023 року по червень 2024 року до Уповноваженого надійшло 1 550 звернень про порушення прав від громадян, які постраждали внаслідок збройної агресії проти України.

За аналогічний період (липень 2022 року – червень 2023 року) до Уповноваженого надійшло 2 603 звернень про порушення прав від громадян, які постраждали внаслідок збройної агресії проти України.

На підставі відомостей про порушення прав і свобод осіб, які постраждали внаслідок збройної агресії проти України, отриманих за зверненнями громадян, повідомлень органів державної влади, протягом липня 2023 року – червня 2024 року Уповноваженим відкрито 417 проваджень. У той же час за аналогічний період (липень 2022 року – червень 2023 року) Уповноваженим відкрито 942 провадження. За результатами розгляду звернень та вжитих заходів за два роки роботи Уповноваженого поновлено права 11 609 осіб.

Протягом липня 2022 - червня 2023 року	ПОВІДОМЛЕННЯ ПРО ПОРУШЕННЯ ПРАВ	Протягом липня 2023 - червня 2024 року
2 116	Соціальний захист	1 232
90	Свобода пересування	21
71	Звернення	48
168	Житлові права	144
23	Трудові права	20
75	Відновлення та/або оформлення документів	27
11	Свобода від дискримінації	10
49	Інші права	48
2 603	ВСЬОГО	1 550

Деякі приклади поновлення прав громадян, які постраждали внаслідок збройної агресії проти України.

ВИРІШЕНО ПРОБЛЕМУ ЄІССС ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ВПО НА ОТРИМАННЯ ЗАБОРГОВАНІСТІ З ВИПЛАТ ДОПОМОГИ НА ПРОЖИВАННЯ

Під час розгляду звернення громадянки В. встановлено, що в Єдиній інформаційній системі соціальної сфери (ЄІССС) немає технічної можливості нарахувати їй заборгованість з допомоги на проживання за травень 2022 року, оскільки з 1 січня 2023 року призначення відбувається з урахуванням наказу Мінреінтеграції від 22 грудня 2022 року № 309 «Про затвердження Переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією», відповідно до якого м.

Лисичанськ Луганської області відноситься до тимчасово окупованої РФ території з 3 липня 2022 року.

Застосувати положення наказу Мінреінтеграції від 25 квітня 2022 року № 75, що діяв до 31 грудня 2022 року, де м. Лисичанськ Луганської області було включено до відповідного переліку територій, технічно не було можливим.

За ініціативи Уповноваженого, Мінреінтеграції видано наказ від 17 серпня 2023 року № 24, згідно з яким м. Лисичанськ Лисичанської міської територіальної громади Северодонецького району Луганської області внесено з 24 лютого 2022 року по 2 липня 2022 року до Переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих РФ, а ТОВ <Медирент> доопрацьовано програмне забезпечення ЄІССС щодо проведення доплати допомоги на проживання з більш раннього періоду.

Відтак, громадянці В. та її дітям призначено допомогу на проживання за травень 2022 року у сумі 8000 грн, яка виплачена в повному обсязі у листопаді 2023 року.

ЗАБЕЗПЕЧЕНО ВИПЛАТУ ДОПОМОГИ НА ПРОЖИВАННЯ ЗАЯВНИЦІ ТА ЇЇ ДВОМ ДІТЯМ ЗА 17 МІСЯЦІВ

До Уповноваженого звернулася громадянка С. щодо неотримання допомоги на проживання протягом 1,5 року.

Жінка, разом з дітьми, мешкала у Луганській області, у 2014 року змушена була покинути свій дім і перемістилася до м. Северодонецьк Луганської області. Після повномасштабного вторгнення вони опинилися в окупації. Виплату допомоги на проживання заявниці та її дітям зупинили ще у жовтні 2022 року на підставі “до з’ясування обставин”. Після винайдення можливості виїхати, родина оселилася в Закарпатській області, де звернулася до УСЗН для отримання допомоги на

проживання. Однак, у виплаті заборгованості з допомоги їй відмовлено на підставі повторного звернення на отримання допомоги на проживання.

Після низки комунікаційних заходів, направлених запитів, заявниці та її двом дітям нарахували допомогу на проживання за 17 місяців у розмірі 136 тис. грн, що є вагомою підтримкою в обставинах, у яких знаходиться родина.

ПОНОВЛЕНО ПРАВО НА ОТРИМАННЯ ПЕНСІЙНОГО ПОСВІДЧЕННЯ

До Уповноваженого звернулася громадянка Ш. з приводу відмови ГУ ПФУ в Хмельницькій області у видачі їй пенсійного посвідчення.

Підставою відмови було те, що заявниця, як ВПО, не мала права його отримати, зокрема, через відсутність відповідного правового регулювання у постанові Кабінету Міністрів України від 5 листопада 2014 року № 637.

За результатами невідкладного реагування Уповноваженого, направлено звернення до Мінсоцполітики для пришвидшення розроблення проекту постанови КМУ з метою врегулювання проблемної ситуації. Крім того, після прийняття відповідних змін, направлено лист до ПФУ з проханням видати заявниці пенсійне посвідчення у паперовому вигляді. Як результат, право громадянки Ш. на отримання пенсійного посвідчення поновлено.

ПОНОВЛЕНО ПРАВО ЗАЯВНИЦІ НА ВЗЯТТЯ НА ОБЛІК ГРОМАДЯН, ЩО ПОТРЕБУЮТЬ ЖИТЛА ДЛЯ ТИМЧАСОВОГО ПРОЖИВАННЯ

До Уповноважено звернулася громадянка А., яка отримала відмову у взятті на облік громадян, що потребують житла для тимчасового проживання, у зв'язку з відсутністю фонду, призначеного для тимчасового проживання, обліку та надання такого житла для тимчасового проживання внутрішньо переміщених осіб відповідно до постанови КМУ від 29 квітня 2022 року № 495.

Уповноваженим невідкладно направлено лист до селищної ради, де було наголошено, що ведення обліку відображає загальну потребу у житлових приміщеннях для різних соціальних груп населення та не накладає обов'язків щодо негайного заповнення відповідного житлового фонду.

Після звернення Уповноваженого, питання громадянки А. щодо взяття на облік внесено до порядку денного найближчого засідання виконавчого комітету. 11 січня 2024 року на засіданні виконавчого комітету Баранинської сільської ради громадянку А. взято на облік громадян, що потребують житла для тимчасового проживання ВПО.

ЗАБЕЗПЕЧЕНО ВИПЛАТУ КОМПЕНСАЦІЇ ЗА ЗРУЙНОВАНЕ ЖИТЛО

До Уповноваженого надійшли звернення заявниць з Донецької та Херсонської областей щодо сприяння в отриманні компенсації за пошкоджене житло.

Житло громадянок Н. та Л. зазнало серйозних пошкоджень внаслідок збройної агресії Російської Федерації, зокрема, відсутні вікна, двері, пошкоджені стелі, тощо. Незважаючи на вкрай складну безпекову ситуацію в Донецькій та Херсонській областях та перебуваючи в безпосередній близькості від лінії зіткнення, громадянки Н. та Л. не залишили рідну домівку. Проживаючи під постійними обстрілами в пошкодженому житлі, вони не втрачали надію отримати допомогу від держави для відбудови свого житла.

Так, в рамках реагування на звернення, Уповноваженим скеровано запити до органів місцевого самоврядування на відповідних територіях, та, як наслідок, комісіями прийнято рішення щодо отримання заявницями компенсації за зруйноване житло у розмірі 445 033,96 грн та 495 294,61 грн відповідно.

Так, заявниці наразі отримали 70 % від призначених сум. Залишок в обсязі 30% суми компенсації буде нараховано після подання повідомлення про завершення проміжного етапу ремонтних робіт та висновку комісії про виплату залишку коштів за результатами проміжної верифікації.

ЗДІЙСНЕНО СПРИЯННЯ У ПРОВЕДЕННІ РЕМОНТНИХ РОБІТ З ВІДНОВЛЕННЯ ЦІЛІСНОСТІ ПОШКОДЖЕНОГО БУДИНКУ В РЕЗУЛЬТАТІ ВЛУЧАННЯ РОСІЙСЬКОЇ РАКЕТИ

До Уповноваженого надійшло колективне звернення від мешканців одного з будинків у місті Херсон, який зазнав пошкодження через російську збройну агресію.

В результаті влучання російської ракети будівля зазнала серйозних руйнувань: пошкоджена покрівля та вентиляційна шахта. Задля убезпечення мешканців, електропостачання в будинку припинили.

За миттєвим реагуванням Уповноваженого, міською військовою адміністрацією терміново вжиті заходи щодо проведення ремонтних робіт з відновлення цілісності покрівлі пошкодженого будинку та електропостачання. У ньому проживають 122 особи, більшість з яких – це літні люди, особи з інвалідністю та маломобільні особи.

Питання відновлення пошкодженого майна на територіях, які постраждали від бойових дій, на сьогодні набуває особливого значення, оскільки це не лише сприяє економічному відновленню та розвитку регіону, але й є важливим етапом у процесі психологічного відновлення громадян, які постраждали від війни.

ПОВЕРНЕНО ДО УКРАЇНИ ДЕПОРТОВАНУ РОДИНУ

До Уповноваженого звернувся громадянин щодо сприяння у видачі посвідчення на повернення в Україну його дружині, яку разом з дитиною було депортовано до РФ.

За ініціативи Уповноваженого вжито заходів для сприяння в отриманні жінкою посвідчення та її повернення з дитиною до України. Після перевірки відомостей про заявника та членів його родини ДМС оформлено посвідчення на ім'я його дружини, яке згодом було їй передано за сприяння однієї з неурядових організацій, а також організовано безпечну евакуацію через пункт пропуску Колотилівка-Покровка до міста Харків.

ПОВЕРНЕНО З ТИМЧАСОВО ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЙ 80-РІЧНУ ЖІНКУ

До Уповноваженого звернулася заявниця щодо порушення права її матері на свободу пересування та вільний вибір місця проживання.

Так, скеровано лист до громадської організації «Плурітон», з якою досягнуто домовленостей щодо евакуаційного маршруту з урахуванням того, що матір заявниці є маломобільною особою.

У результаті, матір заявниці повернено на підконтрольну Уряду України територію через тимчасово окуповану територію Донецької області та території Росії, Естонії, Латвії, Литви та Польщі.

ПОВЕРНЕНО З ТИМЧАСОВО ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЙ ПОДРУЖЖЯ ПЕНСІОНЕРІВ

До Уповноваженого надійшло звернення заявника щодо порушення права його матері та цивільного чоловіка матері на свободу пересування та вільний вибір місця проживання. Матір заявника та цивільний чоловік матері намагалися виїхати на підконтрольну Україні територію, однак, при першій спробі на їхніх очах розстріляли евакуаційну машину, другий – їх жорстоко побили окупанти.

За сприяння Уповноваженого та Благодійного фонду "Helping to leave", матір заявника та цивільного чоловіка матері повернено на підконтрольну Уряду України територію.

ЗАБЕЗПЕЧЕНО ПІДТРИМКУ МЕШКАНЦІВ ЗВІЛЬНЕНИХ ТЕРИТОРІЙ

Безробіття, зруйновані будинки та інфраструктура, відсутність медичного забезпечення, заміновані ділянки та постійні обстріли – це наслідки перебування окупантів на території України, з якими доводиться жити мешканцям звільнених/деокупованих населених пунктів. Фінансова підтримка мешканців таких територій в основному покладається на міжнародні та національні неурядові організації.

Водночас за ініціативи Уповноваженого, за сприяння неурядових організацій забезпечено телевізорами та мобільними портативними зарядними пристроями 30 пунктів незламності на Херсонщині. Крім того, забезпечено легкозбірними будиночками для тимчасового перебування та пунктами обгріву деокуповані громади.

ПОНОВЛЕНО ПРАВО НА ОТРИМАННЯ ГРОШОВОЇ ДОПОМОГИ ЛЮДЕЙ З ДЕОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЙ

У зв'язку з напруженою безпековою ситуацією (постійні обстріли з боку РФ та мінування ділянок), що перешкодило мобільним підрозділам дістатися деяких деокупованих громад Миколаївщини, постала загроза неотримання допомоги більше 7000 мешканців таких громад.

Завдяки швидкому реагуванню Уповноваженого та об'єднанню зусиль Національного комітету Товариства Червоного Хреста України, Міжнародної організації з міграції, акціонерного товариства «Укрпошта», Миколаївської ОВА та територіальних громад Миколаївщини, виділено фінансування у сумі 14 млн грн та забезпечено право на отримання соціальної підтримки 7 289 громадян України.

7 ЗДІЙСНЕНО МОНІТОРИНГ ДОДЕРЖАННЯ ПРАВ УКРАЇНСЬКИХ ГРОМАДЯН У КРАЇНАХ ЄС

Станом на червень 2024 року, за межу території України виїхали 6 554 800 громадян України, з них майже 5 996 500 до країн ЄС. Попри те, що програми тимчасового захисту забезпечують надання соціально-правової підтримки і можливості реалізації прав для багатьох біженців, деякі з них стикаються з практичними адміністративними та правовими бар'єрами, що обмежують їхній доступ, зокрема, до освіти, соціального захисту, житла, гідної роботи та охорони здоров'я.

З метою запобігання напруженості у відносинах між біженцями та громадами держав, що їх приймають, працівники Офісу Уповноваженого здійснили моніторинг додержання прав українських громадян за кордоном, а також сприяння у їх поновленні.

Крім того, до Секретаріату Уповноваженого надходять численні звернення від громадян України, які отримали прихисток за кордоном, щодо можливого терміну перебування у прихистку та правил проживання у ньому.

Також, на адресу Уповноваженого надходять звернення щодо неналежної організації освітнього процесу та неможливості працевлаштування наших громадян у приймаючих державах, що у комплексі обмежує їх права на належні умови проживання та достатній життєвий рівень.

Зважаючи на те, що подібного роду ситуації потребували невідкладного реагування та комунікації із закордонними дипломатичними установами та місцевими органами приймаючих країн, у 2022 та 2023 роках за підтримки міжнародних організацій здійснили ряд моніторингових візитів за кордон, зокрема, до Ірландії, Польщі, Швеції та Німеччини.

ЗАБЕЗПЕЧЕНО ПРАВО УКРАЇНЦЯ НА ЖИТЛО У ФЕДЕРАТИВНІЙ РЕСПУБЛІЦІ НІМЕЧЧИНИ

У березні 2023 року до Уповноваженого звернувся громадянин України, який внаслідок збройної агресії Російської Федерації був змушений покинути своє рідне місто на Кіровоградщині та переселитися до Німеччини.

Оскільки чоловік мав проблеми зі здоров'ям (інвалідність I групи) та потребував стороннього догляду, він звернувся з проханням допомогти з розміщенням у закладі, призначеному для осіб з особливими потребами.

З метою сприяння у вирішенні порушеного питання, були направлені запити до Посольства України у Німеччині та Генерального консульства України в Гамбурзі щодо можливості забезпечення нашого громадянина належними умовами проживання та необхідним доглядом.

Завдяки спільним діям та співпраці з органами влади Німеччини, чоловіка влаштували до закладу, де створені всі необхідні умови для проживання осіб з інвалідністю.

ПОВЕРНУТО УКРАЇНЦЯ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ З РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩА ДЛЯ ПРОХОДЖЕННЯ РЕАБІЛІТАЦІЇ

Громадянин В. став жертвою жахливої історії в Польщі, де його пограбували та жорстоко побили, внаслідок чого він впав у кому, яка в подальшому призвела до інсульту.

Місцева лікарня намагалася надавати медичну допомогу протягом тривалого часу. Однак, через відсутність медичного страхування вони були змушені повідомити, що не можуть продовжувати лікування і закликали його покинути лікарню.

Фонд, що захищає права іноземців в Польщі, дізнавшись про вказану ситуацію, звернувся до Уповноваженого з проханням про надання допомоги та втручання.

Уповноваженим здійснено заходи реагування за вказаним випадком, зокрема, досягнуто домовленостей з Міністерством охорони здоров'я України, внаслідок чого, громадянина В. з повним медичним супроводом було перевезено з Польщі до України, де влаштовано до лікарні для проходження подальшої реабілітації.

8 РОБОТА З ГРОМАДСЬКІСТЮ

З метою забезпечення експертно-консультаційної підтримки діяльності представника Уповноваженого з прав громадян, які постраждали внаслідок збройної агресії проти України створено експертну раду, до складу якої входять провідні фахівці та експерти, що опікуються питаннями захисту прав постраждалих від війни людей.

Протягом липня 2022 року - червня 2024 року проведено 8 засідань експертної ради. Основними напрямками, над якими працювала експертна рада, зокрема були:

- опрацювання проєктів нормативно-правових актів, зокрема тих, що надходять на погодження до Уповноваженого;
- забезпечення права на пенсійне забезпечення громадян України, які проживають на ТОТ АР Крим та м. Севастополя або перемістилися;
- обмеження ВПО у праві вибору уповноваженого банку для відкриття поточного рахунка з метою отримання пенсії та грошової допомоги, а також встановлення ліміту за поточними рахунками клієнтів, які були відкриті у філіях Донецького, Луганського, Харківського, Херсонського та Запорізького обласних управлінь АТ «Ощадбанк»;
- проведення перевірок фактичного місця проживання ВПО;
- затвердження мінімальних стандартів управління та функціонування МТП;
- доступ до освіти осіб з ТОТ;
- порядок встановлення зв'язку інвалідності з пораненнями чи іншими ушкодженнями здоров'я, одержаними від вибухових речовин, боєприпасів і військового озброєння на території проведення заходів, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України;
- державна реєстрація актів цивільного стану, що відбулися на тимчасово окупованій Російською Федерацією території України та за межами України;
- опрацювання проблемних питань, з якими звертаються громадяни, які постраждали внаслідок збройної агресії проти України, на «гарячі лінії» громадських організацій, представники яких входять до складу експертної ради.

За результатами засідань напрацьовані рекомендації центральним органам виконавчої влади щодо врегулювання виявлених системних проблем, у тому числі шляхом внесення відповідних змін до законодавства чи створення нових механізмів для реалізації прав громадянами, які постраждали внаслідок збройної агресії проти України.

9 ЗАБЕЗПЕЧЕНО МОНІТОРИНГ, АНАЛІЗ ЗАКОНОДАВСТВА, А ТАКОЖ АДВОКАЦІЮ ВНЕСЕННЯ ЗМІН ДЛЯ ЗАХИСТУ ПРАВ ПОСТРАЖДАЛИХ ВНАСЛІДОК ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ

Важливим напрямом діяльності Уповноваженого є здійснення аналізу як чинного законодавства, так і проєктів нормативно-правових актів у сфері забезпечення прав громадян, які постраждали внаслідок збройної агресії Росії проти України.

Так, за період з 1 липня 2022 року по 30 червня 2024 року за напрямом захисту прав громадян, які постраждали внаслідок збройної агресії проти України опрацьовано понад 223 нормативно-правових актів, які стосувалися питання захисту прав громадян, які постраждали внаслідок збройної агресії проти України. До них були подані зауваження або пропозиції від Уповноваженого.

Окрім того, Уповноваженим на постійній основі за власною ініціативою вносяться пропозиції Верховній Раді України, Кабінету Міністрів України та іншим органам державної влади щодо прийняття нових або внесення змін до існуючих нормативно-правових актів задля посилення захисту прав осіб, які постраждали внаслідок збройної агресії проти України.

НАДАНО МОЖЛИВІСТЬ ОТРИМУВАТИ ДОПОМОГУ НА ПРОЖИВАННЯ ВПО, ЯКІ Є ЧЛЕНАМИ СІМ'Ї ВІЙСЬКОВОПОЛОНЕНОГО

За результатами розгляду звернень громадян було встановлено проблему, яка виникла після прийняття постанови Кабінету Міністрів України від 11 липня 2023 року №709 "Деякі питання підтримки внутрішньо переміщених осіб" (далі - постанова № 709). Так, відповідно до змін, внесених відповідною постановою до Порядку, не призначаються виплати тим громадянам, які мають на банківському депозиті понад 100 тис. гривень або облігації внутрішньої державної позики на таку ж суму.

У той же час, відповідне положення законодавства позбавляло права на отримання допомоги на проживання ВПО, членів сімей військовополонених, які отримують, відповідно до ЗУ «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей», виплати

в розмірі посадового окладу за останнім місцем служби, окладу за військовим званням, надбавки за вислугу років, інших щомісячних додаткових видів грошового забезпечення військовослужбовця, що знаходиться в полоні.

Крім того, у разі встановлення факту перебування у полоні, члени сім'ї військовополоненого мають можливість отримати державну допомогу в розмірі 100 тис. гривень за кожен рік перебування військовослужбовця у полоні.

З огляду на те, що члени сім'ї військовополоненого мають надію на його повернення, то зазвичай такі особи відкривають депозитний рахунок, на якому зберігають отримані від держави кошти. Однак, такі дії позбавляли їх права на отримання допомоги на проживання.

З огляду на зазначене, Уповноважений звернувся до Мінсоцполітики з проханням ініціювати внесення змін до Порядку, визначивши право на отримання допомоги на проживання особами, які є членами сім'ї військовополоненого та відповідно до ЗУ

«Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» отримали державну допомогу, яку внесли на депозитний рахунок

Відповідна ініціатива була підтримана, а Мінсоцполітики розроблено відповідні зміни до Порядку, які схвалені постановою Кабінету Міністрів України від 26 січня 2024 року № 94 “Деякі питання соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб та інших вразливих категорій осіб”.

ВИРІШЕНО ПРОБЛЕМУ З ОТРИМАННЯМ ДОВІДКИ ПРО ВЗЯТТЯ НА ОБЛІК ВПО ТА ПРИЗНАЧЕННЯМ ДОПОМОГИ НА ПРОЖИВАННЯ ДІТЯМ, ЩО НАРОДИЛИСЯ У ВПО ПІСЛЯ ПЕРЕМІЩЕННЯ ЇХНІХ БАТЬКІВ

До прийняття постанови № 709, питання видачі довідки дітям, які народилися у ВПО, не було врегульовано, а органи соціального захисту населення неоднозначно тлумачили норми чинної на той момент редакції постанови Кабінету Міністрів України від 1 жовтня 2014 року № 509 «Про облік внутрішньо переміщених осіб» та видавали довідки дітям, народженим у ВПО після переміщення, указуючи місце фактичного проживання їхніх батьків, тим самим мотивуючи відмову у призначенні допомоги на дитину.

Так, до Уповноваженого протягом червня 2023 року почали систематично звертатися матері новонароджених дітей з Черкаської області зі скаргами з приводу незаконної відмови у наданні їхнім дітям допомоги на проживання. Зокрема, заявниці повідомляли, що після народження дітей, вони звернулися до органів соціального захисту населення для отримання довідок про взяття на облік ВПО на своїх дітей, однак, у довідки вносилися інформація в графу “зареєстроване місце проживання” адреса фактичного проживання батьків у Черкаській області, а не місце реєстрації батьків до переміщення, що унеможлиблювало отримання допомоги.

Уповноваженим негайно скеровано відповідні запити до компетентних органів щодо невідкладного вирішення питання призначення допомоги на проживання дітям, народженим у ВПО після народження.

Крім того, з представниками Мінсоцполітики, Нацсоцслужби, Департаменту соціального захисту населення Черкаської ОВА та Черкаської міської ради проведено нараду задля врегулювання зазначеної проблеми.

Після низки комунікаційних заходів, вжитих Уповноваженим, поновлено права 46 дітей та їх матерів - їм нараховано та виплачено допомогу на проживання з моменту первинного звернення за її отриманням.

допомога на проживання призначається дітям, які народилися у ВПО;

якщо у ВПО після 24 лютого 2022 року народилася дитина, але органом соціального захисту населення до набрання чинності відповідних змін її не призначено, така допомога нараховується з дати звернення за нею.

ЗАБЕЗПЕЧЕНО ПРАВА СТУДЕНТІВ, УЧНІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ, ЯКІ ПЕРЕМІСТИЛИСЯ З ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД, РОЗТАШОВАНИХ У РАЙОНІ ПРОВЕДЕННЯ БОЙОВИХ ДІЙ АБО В ТИМЧАСОВІЙ ОКУПАЦІЇ, НА ОТРИМАННЯ ДОВІДКИ ПРО ВЗЯТТЯ НА ОБЛІК ВПО

У ході моніторингу Уповноваженим було виявлено проблему, яка полягала в тому, що право на взяття на облік ВПО відповідно до законодавства мали лише студенти, учні професійно-технічних закладів, що перемістилися з ТОТ, населених пунктів, на території яких органи державної влади тимчасово не здійснюють своїх повноважень, і населених пунктів, розташованих на лінії зіткнення.

Водночас, студенти, які перемістилися з територіальних громад, розташованих у районі проведення воєнних (бойових) дій або які перебувають у тимчасовій окупації чи оточенні (блокуванні), такої можливості не мали.

У зв'язку з цим було внесено відповідну рекомендацію Кабінету Міністрів України.

Так, постановою Кабінету Міністрів України від 11 липня 2023 року № 709 "Деякі питання підтримки внутрішньо переміщених осіб" серед іншого були внесені зміни до постанови Кабінету Міністрів України від 1 жовтня 2014 року № 509 "Про облік внутрішньо переміщених осіб", в частині поширення права на отримання довідки про взяття на облік ВПО також на студентів, які перемістилися з території, включених до переліку, затвердженого Мінреінтеграції.

ЗАБЕЗПЕЧЕНО ПРОХОДЖЕННЯ ВПО ІДЕНТИФІКАЦІЇ В УСТАНОВАХ АТ «ОЩАДБАНК» В РЕЖИМІ ОНЛАЙН

Постановою Кабінету Міністрів України від 5 листопада 2014 року № 637 "Про здійснення соціальних виплат внутрішньо переміщеним особам" (далі - постанова № 637) було передбачено проведення АТ «Ощадбанк» фізичної ідентифікації клієнта кожні шість місяців з дня відкриття рахунка або з дня попередньої ідентифікації. У разі непроходження фізичної ідентифікації одержувачем пенсії, АТ «Ощадбанк» має зупинити видаткові операції за поточним рахунком.

З метою вирішення відповідного питання, Уповноваженим скеровано лист до Мінсоцполітики з проханням внести відповідні зміни до постанови № 637 в частині скасування фізичної ідентифікації ВПО в установах АТ «Ощадбанк» або запровадження відповідної процедури в режимі онлайн.

Як результат, Урядом внесено зміни до постанови № 637, відповідно до яких для пенсіонерів ВПО розширено способи проходження ідентифікації, зокрема, шляхом особистого звернення до установ АТ «Ощадбанк» або територіальних органів ПФУ чи віддалено, через електронний кабінет ПФУ або шляхом відеоконференцзв'язку.

УРЯДОМ РОЗРОБЛЕНО СТРАТЕГІЮ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЩОДО ВНУТРІШНЬОГО ПЕРЕМІЩЕННЯ НА ПЕРІОД ДО 2025 РОКУ ТА ОПЕРАЦІЙНИЙ ПЛАН З ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЇ

Після початку широкомасштабного вторгнення у Держави була відсутня актуальна Стратегія інтеграції всіх ВПО та особливо тих, хто перемістився з 24 лютого 2022 року, або іншого документа щодо державної політики у сфері внутрішнього переміщення, який би запроваджував актуалізацію проблем ВПО та містив шляхи їхнього вирішення.

Саме тому Уповноважений почав адвокатувати питання необхідності прийняття відповідного документа.

Зокрема, у Щорічній доповіді Уповноваженого за 2022 рік Кабінету Міністрів України було надано рекомендацію щодо актуалізації у зв'язку із

нинішніми реаліями Стратегії інтеграції внутрішньо переміщених осіб та впровадження середньострокових рішень щодо внутрішнього переміщення на період до 2024 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2021 року № 1364-р.

Офіс Омбудсмана активно долучився до опрацювання проекту Стратегії державної політики щодо внутрішнього переміщення на період до 2025 року та Операційного плану реалізації Стратегії, до яких було надано ряд пропозицій. Зокрема, запропоновано передбачити:

- внесення змін до Закону України "Про забезпечення прав і свобод ВПО", в якому, зокрема, визначити функції та повноваження Мінреінтеграції, а також органів влади, до сфери яких віднесено повноваження стосовно здійснення контролю за створенням, функціонуванням місць тимчасового проживання ВПО всіх форм власності.
- запровадження періодичної оцінки потреб ВПО, яка має передбачати розробку відповідної методології;
- напрацювання та внесення змін до нормативно-правових актів, що стосуються питань:

пенсійного забезпечення громадян з Автономної Республіки Крим і м. Севастополя;

- забезпечення житлом ВПО;
- підготовки кваліфікованих фахівців з надання психологічної допомоги ВПО.

Передбачити проведення інформаційних кампаній, спрямованих на висвітлення позитивного досвіду інтеграції ВПО у приймаючі територіальні громади.

Майже всі внесені пропозиції Уповноваженого були враховані розробником.

ВРЕГУЛЬОВАНО ПИТАННЯ ВИЗНАННЯ ЗДОБУТИХ КВАЛІФІКАЦІЙ ДЛЯ ОСІБ, ЯКІ ПОЧАЛИ ЗДОБУТТЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ ПІСЛЯ ДАТИ ПОЧАТКУ ТИМЧАСОВОЇ ОКУПАЦІЇ

Освіта, здобута на тимчасово окупованих територіях (далі - ТОТ) та «документи про здобуття відповідного освітньо-кваліфікаційного рівня», які видані на цих територіях, є недійсними і не створюють правових наслідків. Відповідно особи, які отримали такі документи, не мали змоги працевлаштуватися на підконтрольній Уряду України території, зокрема, через неможливість підтвердити здобуті освітні кваліфікації, а не документи, що були видані окупаційною «владою».

При цьому, не існувало жодних механізмів підтвердження освітніх кваліфікацій, здобутих на ТОТ, зокрема, Донецької та Луганської областей, АР Крим та м. Севастополь.

За ініціативи Уповноваженого у листопаді 2023 року прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо визнання результатів навчання осіб, які проживали на тимчасово окупованій території України», який серед іншого, урегульовує питання запровадження механізму проходження атестації для визнання результатів навчання для осіб, які здобували освіту на тимчасово окупованих територіях, та продовження навчання в українських закладах освіти.

ПОДАЛЬШІ ПЛАНИ РОБОТИ ЗА НАПРЯМОМ ЗАХИСТУ ПРАВ ГРОМАДЯН, ЯКІ ПОСТРАЖДАЛИ ВНАСЛІДОК ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ

1 ЗДІЙСНЕННЯ АНАЛІЗУ ВИКОНАННЯ СТРАТЕГІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЩОДО ВНУТРІШНЬОГО ПЕРЕМІЩЕННЯ НА ПЕРІОД ДО 2025 РОКУ

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 7 квітня 2023 року № 312-р схвалено Стратегію державної політики щодо внутрішнього переміщення на період до 2025 року (далі - Стратегія) та затверджено операційний план заходів з її реалізації у 2023-2025 роках (далі - Операційний план), які спрямовані на вдосконалення державної політики у сфері внутрішнього переміщення громадян, зумовленого збройною агресією Російської Федерації проти України, а також здійснення державою всіх належних та доступних заходів для розв'язання проблем та мінімізації негативних наслідків, пов'язаних з внутрішнім переміщенням.

З метою реалізації визначених стратегічних цілей, Операційним планом передбачено 36 завдань та 89 заходів. Так, відповідно до Операційного плану, у 2023 році та першому кварталі 2024 року заплановано виконання 52 заходів (або майже 66 % від загальної кількості заходів), 35 - повинні здійснюватися відповідальними органами постійно (33 % від загальної кількості заходів).

Враховуючи мандат Уповноваженого, з метою захисту прав ВПО, Офісом Омбудсмана заплановано, а також розпочато здійснення парламентського контролю за виконанням Операційного плану відповідальними виконавцями.

Наразі здійснюються підготовка ґрунтовного аналітичного звіту про стан виконання Стратегії, який планується представити широкому загалу у вересні 2024 року.

2 АНАЛІЗ СИТУАЦІЇ ЩОДО ДОТРИМАННЯ ПРАВ ГРОМАДЯН, ЯКІ БУЛИ ЗМУШЕНІ ВИЇХАТИ ЗА КОРДОН ЧЕРЕЗ ЗБРОЙНУ АГРЕСІЮ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ

Внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України значна кількість осіб перемістилася за кордон. Закон України "Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини" передбачає захист прав і свобод громадян України незалежно від місця їх перебування. Саме тому, в контексті захисту прав осіб, які постраждали від війни, важливим є врахування становища осіб, які вимушено перемістилися за кордон.

Для цих цілей Офісом Омбудсмана заплановано здійснення моніторингу та аналізу стану дотримання прав українців за кордоном, визначення потреб таких осіб у разі повернення в Україну та/або їх планів щодо повернення.

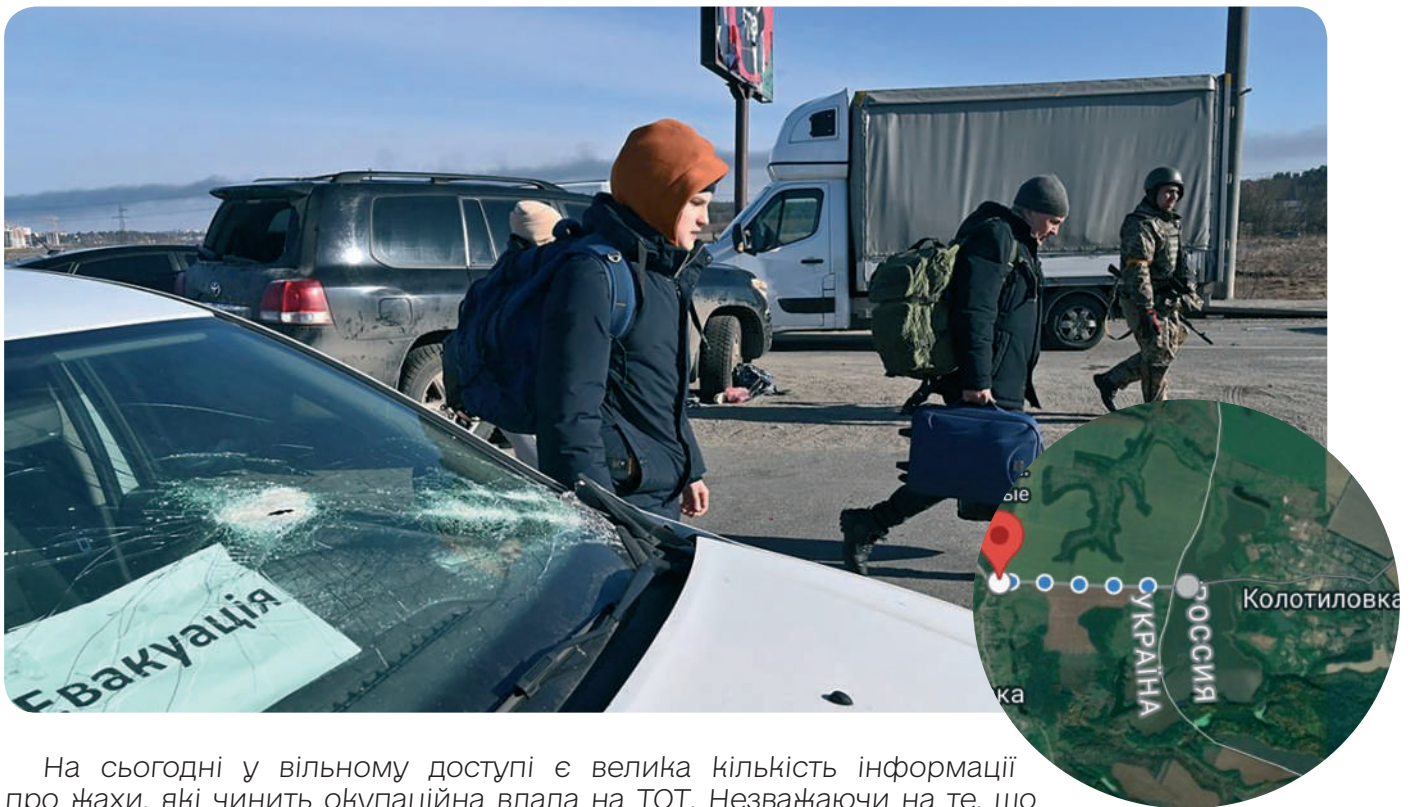
Дослідження планується проводити у двох основних формах:

- проведення невивіркових опитувань шляхом розповсюдження опитувальника з включенням питань, що передбачають відкриту відповідь;
- проведення моніторингових візитів до місць масового проживання/перебування українців за кордоном для особистого спілкування з ними.

Для проведення дослідження планується обрати приблизно 10 держав, в яких значна кількість громадян України отримала тимчасовий захист. Для проведення моніторингових візитів планується організація та направлення місій у складі працівників Офісу Омбудсмана та залучених експертів.

За результатами проведених опитувань та моніторингових візитів, всю зібрану інформацію буде узагальнено та проаналізовано, і після чого буде підготовлено звіт з висновками щодо дослідження та відповідними рекомендаціями.

3 ДОКУМЕНТУВАННЯ ФАКТІВ ПОРУШЕНЬ ПРАВ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ, ЯКІ ЕВАКУЮЮТЬСЯ З ТИМЧАСОВО ОКУПОВАНОЇ ТЕРИТОРІЇ

На сьогодні у вільному доступі є велика кількість інформації про жахи, які чинить окупаційна влада на ТОТ. Незважаючи на те, що Уповноважений Верховної Ради України з прав людини не має можливості безпосередньо запобігати порушенням прав осіб, які проживають на ТОТ, постійно здійснюється моніторинг дотримання їхніх прав. Це здійснюється шляхом взаємодії з міжнародними організаціями, представниками громадянського суспільства, а також через аналіз повідомлень у ЗМІ, соціальних мережах, свідчень очевидців, тощо.

Проте органи державної влади мають критично мало підтвердженої та коректно задокументованої інформації щодо конкретних порушень прав громадян на ТОТ. Єдиним надійним джерелом такої інформації є самі постраждалі. У зв'язку з цим, Офісом Омбудсмана заплановано проведення документування фактів порушень прав громадян України, які евакуюються з відповідних територій.

Для напрацювання єдиного підходу до опитування громадян, ми проаналізували проблематику, провели зустрічі з представниками громадськості та іншими потенційними партнерами. Наразі розробляється опитувальник, який буде використовуватися під час спілкування з громадянами.

Передбачається, що відповідні опитування будуть проводитися на пунктах пропуску «Колотилівка-Покровка» (Сумська область) та «Мокрани-Доманове» (Волинська область), а також після розміщення евакуйованих громадян в «умовно» безпечних громадах.

За результатами проведених опитувань буде підготовлено звіт, який включатиме інформацію про факти порушень прав громадян, які проживали на ТОТ, з боку окупаційних «адміністрацій», а також рекомендації щодо захисту цих прав.

4 ПІДГОТОВКА СПЕЦІАЛЬНОЇ ДОПОВІДІ ЩОДО СИТУАЦІЇ НА ТИМЧАСОВО ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ

З метою детального висвітлення сценаріїв тимчасової окупації Російською Федерацією територій України, демонстрації порушень прав людини, вчинених Російською Федерацією Уповноваженим готується спеціальна доповідь, яка міститиме опис підготовки Російської Федерації до вторгнення на територію України, в тому числі, як Російська Федерація здійснювала тимчасову окупацію території України та розгортала так звані окупаційні «органи влади», а також висвітлить дії органів державної влади України, спрямовані на захист прав людини на тимчасово окупованих територіях та під час внутрішнього переміщення.

Передумовою для розробки стала відсутність повних та детальних звітів, які б окреслювали аспекти та умови життя на тимчасово окупованих територіях. Разом з цим, міжнародній спільноті в повній мірі не відомо, що відбувається на цих територіях і як діє Російська Федерація. Через цю доповідь передбачається продемонструвати реальний стан справ, показати жахіття, що відбуваються, і як окупаційна влада нав'язує свою політику, використовуючи людські ресурси і порушує базові права людини. Також в доповіді буде акцентовано увагу на тому, що війна має бути зупинена, аби вона не поширилася на інші країни. Зупинити ворога зараз – це запобігти майбутнім конфліктам і захистити мир та стабільність у всьому світі.

5 РОЗРОБКА КОНЦЕПЦІЇ ДОСТУПУ ДО ПРАВА НА ОСВІТУ МОЛОДІ З ТОТ

Одним з ключових завдань підтримки молоді на ТОТ є збереження зв'язку з українською системою освіти, зокрема, забезпечення можливості здобувати освіту. Проте, статистика вступників з цих територій зменшується з року в рік. Наприклад, у 2023 році лише 1 608 осіб вступили до закладів вищої освіти на підконтрольній Уряду України території.

Саме тому вкрай важливо, щоб молодь, яка вирішила вступати до закладів вищої освіти, мала не лише можливість отримати якісну освіту, а й реалізовувала свій потенціал, інтегрувалася в українське суспільство та отримувала достатню підтримку та стимул від держави для здобуття знань.

З метою забезпечення рівних можливостей у доступі до якісної освіти для молоді з ТОТ та сприяння їх успішній інтеграції в освітню сферу та суспільство загалом, Офісом Омбудсмана спільно з представниками центральних органів виконавчої влади, громадських організацій, закладів вищої освіти, студентства та інших експертів планується розробити Концепцію доступу до права на освіту молоді з ТОТ.

Концепція стане не лише стратегічним документом, але і планом дій, що має на меті забезпечити плановий та системний підхід до вирішення проблем доступу до освіти для молоді ТОТ. Крім того, вона буде рекомендаційним документом для урядових і неприбуткових організацій, які будуть залучені до впровадження програм та заходів, передбачених у Концепції.

Концепція стане не лише стратегічним документом, але і планом дій, що має на меті забезпечити плановий та системний підхід до вирішення проблем доступу до освіти для молоді ТОТ. Крім того, вона буде рекомендаційним документом для урядових і неприбуткових організацій, які будуть залучені до впровадження програм та заходів, передбачених у Концепції.

В результаті реалізації Концепції очікується збільшення кількості молоді з ТОТ, які отримують освіту, покращення рівня їхньої інтеграції в українське суспільство та розширення можливостей для самореалізації за допомогою додаткових програм підтримки.

6 ПРОВЕДЕННЯ ПРАВОПРОСВІТНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

В рамках відповідної активності, заплановано організацію та проведення 20 тренінгів для працівників регіональних представництв Офісу Омбудсмана та регіональних координаторів взаємодії з громадськістю, з метою підвищення спроможності у наданні правових консультацій постраждалому населенню у регіонах. Після проведення тренінгів, працівники Офісу Омбудсмана та регіональних представництв отримають необхідні знання та навички щодо самостійного проведення правопросвітницької діяльності на найбільш актуальні теми для осіб, які постраждали внаслідок збройної агресії проти України.

Крім того, в ході реалізації відповідної активності заплановано організацію та проведення 20 правопросвітницьких заходів для підвищення правової обізнаності осіб, які постраждали внаслідок збройної агресії проти України.

Омбудсман України
Ombudsman of Ukraine

Дмитро ЛУБІНЕЦЬ

Уповноважений Верховної Ради України з прав людини

lubinets@ombudsman.gov.ua

Гарячі лінія Уповноваженого Верховної Ради України
з прав людини: 0 800 50 17 20
електронна пошта: hotline@ombudsman.gov.ua

Чат-бот «Омбудсман України» –

можливість швидко й зручно отримати відповіді на актуальні запитання. В ньому зібрали важливу інформацію в 17 категоріях.

Зокрема, тут можуть отримати відповіді щодо своїх прав військові, внутрішньо переміщені особи, родини з дітьми. Є й категорія для людей, які перебувають на тимчасово окупованій території або ж примусово депортовані.

Запускайте чат-бот: [@ukraine_ombudsman_bot](https://t.me/ukraine_ombudsman_bot)

